

Medžiagos aprašas

Pavadinimas: Tekstų tipai ir žanrai (samprotavimo rašinys problemine tema).
III. Argumentas ir pavyzdys rašinyje.
Dalykas: Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra
Klasė: III gimnazijos klasė
Pasiekimų sritis: žr. pasiekimų raida:
Rašymas ir teksto kūrimas (C) Kuriam tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų (C1.1.3). Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto loginės struktūros. Daugeliu atvejų pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos, iš esmės paisyti rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų (C1.2.3). Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai ir tiksliai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones (C1.3.3). Taiko daugumą rašybos, gramatikos ir skyrybos taisyklių. Tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką, iš esmės paisyti stiliaus reikalavimų (C2.2.3). Dažniausiai tiksliai pasirenka ir taiko [...] rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi įvairiais šaltiniais plėtodamas temą ir argumentuodamas teiginius. Redaguodamas tekstus taiko sukauptas kalbos žinias, daugeliu atvejų naudojami įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises daugeliu atvejų nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį (C3.1.3). Kalbos pažinimas Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros problemine tema. Aptaria leksikos plėtotės būdus ir naujų žodžių atsiradimo priežastis, pateikia pavyzdžių (D2.2.3). Tiksliai pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdami į stiliaus reikalavimus. Redaguodami savo tekstą atpažįsta ir taisyti daugumą tipinių klaidų (D2.3.3). Tiksliai naudojami įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis (D4.2.3).
Mokymo(si) turinio tema: Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas.
Ilgalaikio plano dalis (nurodoma kokios temos/-ų prieš tai buvo mokomasi) Rašymas ir teksto kūrimas
Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane: 2

<p>Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai: Kurdami tekstus mokiniai suskirsto tekstą į pastraipas; apibrėžia pagrindinę pastraipos mintį; sudaro teisingą rašinio pastraipą; naudoja tinkamą žodyną, kad užtikrintų pastraipos ir viso teksto nuoseklumą; nurodo ir įvardija atskirus rašinio elementus (įvadas, plėtra, išvada; tezė, hipotezė, argumentas, pavyzdys, kontekstas); formuluoja tezę ir hipotezę; rašo įtikinamus argumentus ir kontrargumentus; parenka tinkamus argumentų pavyzdžius; parenka funkcinius ir įvairius kontekstus; apibrėžia temos raktinius žodžius; vartoja abstrakčią leksiką; naudoja įvairias sintaksines struktūras; rašo taisyklingai su skyrybos ženklais ir rašyba.</p>
<p>Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla: Įtraukianti paskaita, darbas grupėse, teksto analizė, rezultatų pristatymas ir diskusija, refleksija.</p>
<p>Turinys, pateikiamas tekstu su nuorodomis: I. Teksto kūrimo taisyklės. II. Rašinio kompozicija. III. Argumentas ir pavyzdys rašinyje. IV. Kaip suprasti rašinio temą? V. Rašinio kalba ir stilius.</p>
<p>Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių: užduočių rinkinys (formuojamasis vertinimas, vertinimas taškais, vertinimas pažymiu pagal instrukciją).</p>
<p>Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui klausimai įsivertinimui: Paaiškinu, kas yra teksto nuoseklumas. Suskirstau kažkieno tekstą į pastraipas. Kuriu nuoseklią pastraipą. Kuriu nuoseklų tekstą, susidedantį iš kelių pastraipų. Vartoju žodyną, kuris užtikrina teksto nuoseklumą. Nurodau ir įvardiju kompozicines rašinio dalis. Formuluoju tezę arba hipotezę. Redaguoju rašinio įvadą tam tikra tema. Redaguoju rašinio pabaigą tam tikra tema. Redaguoju argumentus ir kontrargumentus. Argumentams renkuosi tinkamus pavyzdžius. Rašinio temoje apibrėžiu raktinius žodžius. Pasirenku kontekstus, atitinkančius priimtą samprotavimo liniją. Naudoju stilių, atitinkantį mano išraišką. Pastebiu ir taisau kalbos klaidas. Taisyklingai vartoju žodyną atitinkanti lenkų kalbos stiliui. Teisingai naudoju skyrybos ženklus.</p>
<p>Namų darbai (jei reikia, nurodykite, kokius namų darbus mokiniai turėtų atlikti): Žr. Mokymo(si) medžiagą.</p>
<p>Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės (SMP): Wielki słownik języka polskiego: https://wsjp.pl/ Cogito dla Polonii https://muzeumpolonii.uw.edu.pl/?page_id=1209 Matura na maksa https://www.youtube.com/@Maturanamaksa/featured Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/informatory/ Kuziak, M., Rzepczyński S., Jak pisać?, Bielsko-Biała 2007.</p>

Reikalingi materialiniai ir technologiniai ištekliai: Šiuolaikinės lenkų kalbos žodynai, prieiga prie interneto.
--

Pateikta konkreti medžiaga, kurią galima naudoti pamokoje (užduočių lapai, veiklų planai): užduočių lapas, veiklų planas
--

ROZPRAWKA – KROK PO KROKU

Lekcja 3.

Argument i przykład w rozprawce

Przed lekcją

Nauczyciel prosi uczniów, aby przed lekcją obejrzeni materiał filmowy pokazujący różnicę między przykładem a argumentem.

<https://www.youtube.com/watch?v=gDZH3JYCSs8>

Faza wstępna

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję od wyświetlenia kryteriów oceny egzaminu maturalnego - 1.1.2. PAGRINDINĖ MINTIS IR SAMPROTAVIMO LOGIKA (**Załącznik A1**). Zwraca uwagę na dwa istotne słowa: argument i przykład. Podkreśla, że umiejętność odróżniania argumentu od przykładu jest kluczowa, dlatego też należy ćwiczyć układanie argumentów do różnych tematów i postawionych tez oraz dobieranie do nich właściwych przykładów.

2. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji: „Argument i przykład w rozprawce” oraz cele lekcji 3.

Uczeń:

- formułuje tezę;
- redaguje argumenty i kontrargumenty;
- dobiera przykłady do argumentów.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel pyta uczniów, czym są argument i przykład, jak można odróżnić te dwa elementy rozprawki. Uczniowie dzielą się swoją wiedzą, korzystając przy tym z wiadomości zaczerpniętych z obejrzanego materiału. Warto w tym miejscu wykonać schematyczną notatkę (**Załącznik B1**).

2. Nauczyciel wyświetla na tablicy dwa fragmenty rozprawki na temat „Władza – przekleństwo czy błogosławieństwo?” (**Załącznik B2**). Zadaniem uczniów będzie rozpoznanie dobrze i źle zredagowanego akapitu.

W akapicie nr 1 autor poprawnie sformułował argument. Poparł go trafnym przykładem. Na koniec sformułował wniosek częściowy. Jest to przykład dobrze skonstruowanego akapitu.

W akapicie nr 2 autor nie sformułował argumentu. Podał jedynie przykład. Nie wiadomo jednak, jakie jest wynikające z przywołania tego przykładu stanowisko autora rozprawki. W akapicie tym pojawia się powszechny błąd – tekst czy postać nie mogą stanowić argumentu.

3. Nauczyciel zostawia na tablicy jedynie akapit skonstruowany poprawnie – akapit nr 1 z załącznika B2. Uczniowie – na jego podstawie – rysują schemat akapitu, podobny do schematu, jaki zaproponowała prowadząca w materiale filmowym, który uczniowie oglądali przed lekcją (**Załącznik B3**).

4. Nauczyciel dzieli klasę na grupy – zespoły czteroosobowe. Każda grupa otrzymuje kartę pracy (**Załącznik B4**).

Po wykonaniu zadania grupy prezentują swoje propozycje. Pozostali uczniowie oceniają efekty ich pracy, korzystając z kryteriów oceny rozprawki maturalnej w punkcie 1.1.2. Skupiają się przy tym na tym, czy:

- teza jest jasno sformułowana,
- są trzy przekonujące argumenty,
- argumenty są poparte trafnymi przykładami.

Istotnym punktem w dyskusji będzie porównanie realizacji tego samego tematu przez różne grupy. Jest to bowiem dobry moment, aby pokazać, że ten sam temat może być różnie rozwinięty. Można postawić różne tezy, dobrać różne przykłady do tej samej tezy i tego samego argumentu.

Inne tematy rozprawek można znaleźć w materiałach publikowanych przez Centralną Komisję Edukacyjną <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/> lub na stronie <https://matura100procent.pl/zadania-maturalne/rozprawki-z-jezyka-polskiego/>. Można także wykorzystać zagadnienia z jawnej puli pytań na egzaminie maturalnym <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/harmonogram-komunikaty-i-informacje/rok-szkolny-2023-2024/komunikaty-w-sprawie-listy-jawnych-zadan-w-czesci-ustnej-egzaminu-maturalnego-w-2024-r/>

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i przypomina jej cele. Uczniowie w swobodnej rozmowie dzielą się swoimi odczuciami z lekcji dotyczącymi tego, które elementy rozprawki sprawiają im największą trudność.
2. Uczniowie samodzielnie zaznaczają kryteria sukcesu, które osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Słabo	Komentarz (nad czym muszę popracować?)
formułuję tezę				
redaguję argumenty i kontrargumenty				
dobieram trafne przykłady do argumentów				

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik A1

Kryteria oceny rozprawki maturalnej

Załącznik B1

Przykładowa notatka

[najlepiej, jeśli każdy uczeń przygotuje własną notatkę, z której będzie mu łatwo korzystać podczas pisania rozprawki]

Etapy przygotowywania rozprawki

1. sformułuj

tezę – zdanie orzekające, o którego słuszności jesteś przekonany

lub

hipotezę – twierdzenie, które w wyniku weryfikacji wymaga udowodnienia lub falsyfikacji

2. sformułuj argumenty, które potwierdzają twój sąd i odpowiadają na pytanie „dlaczego”?

3. argumenty zilustruj przykładami

Lub:

Uważam, że X [teza]

Ponieważ Y [argument]

Ilustruje to Q [przykład]

Załącznik B2

Temat rozprawki: Władza – błogosławieństwo czy przekleństwo?

Teza: Władza najczęściej stanowi przekleństwo dla samego władcy, jak i dla jego poddanych.

Akapit nr 1

Bycie władcą wymaga podejmowania wielu trudnych decyzji. Zdarza się, że decyzje te prowadzą do osobistych tragedii. Wówczas władza, a zwłaszcza konieczność wypełniania ustanowionego prawa, staje się przekleństwem. Przekonał się o tym Kreon – doświadczony i sprawiedliwy król Teb, opisany przez Sofoklesa w antycznej tragedii „Antygona”. Niewątpliwie rządzenie państwem było dla niego najwyższą wartością – dbał o porządek, a od poddanych wymagał przestrzegania prawa. Nawet w sytuacji, kiedy narzeczona jego syna, Antygona, zbuntowała się przeciwko królewskiemu rozkazowi i postanowiła pochować swojego brata uznanego za zdrajcę ojczyzny, Kreon nie ugiął się i skazał dziewczynę na śmierć. Wyrok ten doprowadził do zbiegu wydarzeń, w wyniku których stracił także żonę i syna. Tym samym władza okazała się dla niego przekleństwem.

W trudnych okolicznościach musiał bowiem wybierać, czy ma być władcą kierującym się wyłącznie rozumem czy też ojcem i mężem, dla którego ważniejsza od państwa jest rodzina.

Akapit nr 2

Argumentem uzasadniającym to, że władza jest przekleństwem dla samego władcy, jest Kreon – bohater antycznej tragedii Sofoklesa „Antygona”. Po odejściu Edypa i śmierci jego synów – Polinejesa i Eteoklesa – władzę w Tebach obejmuje Kreon, doświadczony i sprawiedliwy król. Rządzenie państwem jest dla niego najwyższą wartością, dba o porządek, wymaga od poddanych przestrzegania prawa. Kiedy Antygona, narzeczona jego syna, buntuje się przeciwko królewskiemu rozkazowi, władca nie ustępuje i skazuje ją na śmierć. Jest przekonany, że czyni dobrze. Nie ulega prośbom syna Hajmona. Ponosi jednak klęskę – jego rozkaz wywołuje zbieg wydarzeń, w wyniku których umierają jego żona i syn. Pokazuje to, że władza jest przekleństwem.

Załącznik B3

Teza: Władza najczęściej stanowi przekleństwo dla samego władcy, jak i dla jego poddanych.

Dlaczego?

Argument

(ponieważ) Bycie władcą wymaga podejmowania wielu trudnych decyzji. Zdarza się, że decyzje prowadzą do osobistych tragedii. Wówczas władza, a zwłaszcza konieczność wypełniania ustanowionego prawa, staje się przekleństwem.

Skąd to wiem? Pokazuje to **przykład**

Przekonał się o tym Kreon – doświadczony i sprawiedliwy król Teb, opisany przez Sofoklesa w antycznej tragedii „Antygona”.

Załącznik B4

[przykładowa karta pracy]

1. Przeczytaj uważnie temat rozprawki.
2. Zajmij stanowisko – sformułuj tezę.
3. Sformułuj trzy argumenty na poparcie tezy.
4. Do każdego argumentu zaproponuj przykład pochodzący z literatury lub innych tekstów kultury. Przynajmniej jeden przykład musi odnosić się do tekstów z listy lektur obowiązkowych.

Temat rozprawki: *Cierpienie – niszczy czy rozwija człowieka?*

Moje stanowisko – teza

.....

Dlaczego?

Argument 1.

.....
.....
.....

Ilustracja:

.....
.....
.....
.....
.....

Dlaczego?

Argument 2.

.....
.....
.....

Ilustracja:

.....
.....
.....
.....
.....

Dlaczego?

Argument 3.

.....
.....
.....

Ilustracja:

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Załącznik B5

[przykładowe wykonanie zadania: temat daje wiele możliwości; można postawić trzy różne tezy]

Temat rozprawki: Cierpienie – niszczy czy rozwija człowieka?

Teza: Moim zdaniem cierpienie może człowieka rozwinąć.

Dlaczego?

Argument 1.

Cierpliwe znoszenie cierpienia umacnia wiarę i zostaje nagrodzone.

Ilustracja: Postać biblijnego Hioba, który ciężko doświadczony przez Boga nie traci w niego wiary. Jego cierpienie i wierność Bogu zostały wynagrodzone – Bóg zwrócił Hiobowi wszystko, co utracił.

Argument 2.

Cierpienie pozwala na nowo odkryć wiarę w Boga i dać ukojenie.

Ilustracja: Cierpienie ojca po stracie córki opisane w *Trenach* Jana Kochanowskiego. Ukazane są tu różne fazy cierpienia: poczucie dojmującej pustki, żal i rozpacz, wreszcie uspokojenie i pocieszenie będące powrotem do równowagi duchowej.

Argument 3.

Cierpienie pozwala dostrzec, jak wiele człowiek może znieść, jak jest silny. Może mu to przynieść swego rodzaju satysfakcję.

Ilustracja: Postać Andrzeja Kmicica, który pod przybranym nazwiskiem – Babinicz – zmagał się z wieloma przeciwnościami losu, w tym z torturami zadanymi przez Kuklinowskiego. Cierpienie zmieniło go na korzyść, wyniosło go też do rangi bohatera.

Teza: Moim zdaniem cierpienie nie może rozwijać, bowiem jest wyniszczające. Prowadzi do destrukcji.

Dlaczego?

Argument 1.

Cierpienie jest ponad ludzkie siły, dlatego doprowadza do czynów najgorszych, jak samobójstwo.

Ilustracja:

Tytułowy bohater *Cierpień młodego Wertera* decyduje się na samobójstwo zarówno z powodu odrzuconego uczucia, jak i bolesnego poczucia nicości wobec świata.

Argument 2.

Cierpienie popycha ludzi do czynów nieetycznych, co powoduje jeszcze większe cierpienie, bo krzywdzi innych.

Ilustracja:

Demeter – mitologiczna bogini płodności i urodzaju w obliczu cierpienia spowodowanego utratą córki przestała wypuszczać z ziemi zboża, spowodowała wyschnięcie jezior i rzek, a tym samym głód wśród ludzi.

Argument 3

Cierpienie powoduje, że człowiek przestaje racjonalnie myśleć i podejmuje błędne decyzje, które przynoszą mu (albo innym) szkodę.

Ilustracja:

Stanisław Wokulski cierpi z powodu miłości; przeżywa ogromny konflikt wewnętrzny – wie, że kobieta, do której wzdycha, nie zasługuje na jego względy, jest bowiem osobą próżną i pustą. Mimo to kupiec nie potrafi uwolnić się od destrukcyjnej siły uczucia, dlatego tęskni, rozpacza, jest targany zazdrością. Wokulski, miotany sprzecznymi uczuciami, ostatecznie ponosi klęskę.

Teza: Moim zdaniem cierpienie może zarówno niszczyć, jak i rozwijać. Wiele zależy od rodzaju tego cierpienia oraz psychiki człowieka cierpiącego.

Dlaczego?

Argument 1.

Cierpienie łączy ludzi we wspólnym bólu, a to pozwala im odkryć nowe możliwości i wyjść z poczucia beznadziei.

Ilustracja:

Bohaterów powieści „Gwiazd naszych wina” J. Greena – Hazel i Gusa łączy ciężka choroba – oboje są chorzy na raka. Oboje mają świadomość swojego ciężkiego stanu zdrowia, który niekontrolowanie może ulec pogorszeniu. Wiedzą, że ich życie jest zagrożone, jednak decydują się na związek, rozwijają miłość, która ich łączy, mimo że śmierć może ich rozdzielić i sprawić ogromny ból. Wybierają się w podróż, zwiedzają, korzystają z tego, co świat oferuje. Nie stoją w martwym punkcie, biernie tonąc w okrutnej rzeczywistości życia. Wspólne doświadczenie cierpienia rozwinęło w ich empatię oraz chęć wspólnego, choć krótkiego życia.

Argument 2.

Nie każdy potrafi jednak czerpać z życia mimo cierpienia. Niektórzy się poddają i przestają walczyć o lepsze życie.

Ilustracja: Bohaterowie romantyczni poddawali się rozpacy, co prowadziło często do samobójczej śmierci. Tak było w przypadku tytułowego bohatera *Cierpień młodego Wertera*, który targnął się na swoje życie zarówno z powodu odrzuconego uczucia, jak i bolesnego poczucia nicości wobec świata.

Argument 3.

W wielu sytuacjach cierpienie jest motorem napędowym zmian – nie wiadomo czy na lepsze, czy na gorsze. Wówczas trudno orzec, czy takie cierpienie zadziałało destrukcyjnie czy motywująco.

Ilustracja: Stanisław Wokulski cierpi z powodu miłości; przeżywa ogromny konflikt wewnętrzny – wie, że kobieta nie zasługuje na jego względy, jest bowiem osobą próżną i pustą, mimo to kupiec nie potrafi uwolnić się od destrukcyjnej siły uczucia, dlatego tęskni, rozpacza, jest targany zazdrością. Wokulski, miotany sprzecznymi uczuciami, wyprzedaje majątek i opuszcza Warszawę. Nie wiadomo jednak, jakie są jego dalsze losy. Niektórzy sądzą, że poniósł klęskę, ale ja wierzę, że się otrząsnął z wyniszczającego uczucia i odkrył nową drogę życiową. Może w Paryżu?

Parengè: Magdalena Trysińska